

اصلاح توده های سیر تفرش و تولید کلن های برتر

احمد رضا عباسی فر، حمید رضا دری

گروه باغبانی دانشکده کشاورزی دانشگاه اراک و مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان مرکزی

سیر سبزی است تک لپه ، از خانواده *Alliaceae* و با نام علمی *Allium sativum* و با نام انگلیسی *Garlic* ، که از جایگاه اقتصادی ویژه ای در دنیا و ایران بر خوردار است. طبق نتایج به دست آمده از آزمایشات متعدد، سیر تفرش یکی از بهترین سیرهای کشور بوده که دارای بیشترین عملکرد در بین سایر سیرهای موجود می باشد. این سیر از نظر فنوتیپی و ژنوتیپی مخلوط بوده که برای تولید ، عرضه و مصرف آن مشکلاتی را ایجاد نموده است. هدف از این تحقیق ، دستیابی به کلن های برتر و یکنواخت، از طریق اصلاح توده های این سیر بود. که به مدت چهار سال در مزرعه مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان مرکزی اجرا گردید. روش اصلاح، به صورت انتخاب توده ای بود. در سال های اجرای آزمایش، سیرهای انتخابی بر روی ردیف هایی

به طول پنج متر، فواصل بین ردیف پنجاه سانتیمتر، فواصل بین بوته ها در ردیف پانزده سانتیمتر و عمق کاشت سه تا پنج سانتیمتر بود. در هر سال آزمایش مهمترین صفات کمی و کیفی مشخص و یادداشت برداری گردید. در سال اول آزمایش هشت توده سیر از نقاط مختلف شهرستان تفرش شناسایی و جمع آوری گردید. توده های کاشته شده در سال اول آزمایش، از نظر صفات: ارتفاع بوته، تعداد برگ در بوته، تعداد سیرچه در سیر، وزن سیرچه ها، وزن سیر، قطر ساقه، رنگ سیر، باز یا بسته بودن سیرو طول و عرض برگ مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت تعداد ده کلن انتخاب گردید. در سال دوم، علاوه بر صفات اندازه گیری شده در سال اول، صفات: رنگ و باز یا بسته بودن سیرها، در گزینش، بیشتر مورد توجه قرار گرفتند. با توجه به تنوع زیاد درون توده ها، نودوپنج کلن انتخاب شد. کلن های انتخابی بر اساس رنگ سیر و حالت باز یا بسته بودن سیرها گروه بندی شدند. در سال سوم، بر اساس صفات کمی و همچنین اندازه سیر، شکل ظاهری و بازار پسندی سیرها، پنجاه و چهار کلن برتر انتخاب شد. در سال چهارم با توجه به حصول یکنواختی در فنوتیپ های مورد بررسی، خصوصیات سیرها در دو مرحله، ارزیابی گردیدند. مرحله اولیه در مزرعه و مرحله دوم گزینش در آزمایشگاه و بر روی صفات پس از برداشت، انجام گرفت. در نهایت، گزینش بر اساس اطلاعات موجود انجام گرفت. از بین کلن های مورد بررسی، پنج کلن که از نظر صفات مورد ارزیابی، نسبت به سیرهای توده های موجود در شروع آزمایش برتری داشتند، گزینش گردیدند.